

Vaikean ratkaisun periaate

Kirjoittanut yleisesikuntamajuri A. P ö n k ä n e n

I JOHDANTO

Vaikean ratkaisun soveltamista sotilaalliseen toimintaan kirjoittaja joutui pohtimaan verraten laajasti joitakin vuosia sitten koostessaan aineistoa erääseen tutkielmaan, jossa siitä lausuttiin: »Hyvin suuri huomio kiinnitetään ns vaikean ratkaisun periaatteeseen. Tämä merkitsee sitä, että johtajalle ja joukolle, joka pystyy suoriutumaan erittäin vaikeissa olosuhteissa, normaalien ja helppojen taistelutilanteiden ratkaiseminen on vaivatonta. Periaate on tietysti helppo lausua, mutta usein vaikea toteuttaa. Sitä ei pitäisi kuitenkaan koskaan unohtaa menettelytapoja, organisatiota ja koulutusta kehitettäessä. Taistelujen ratkaisuvaiheet joudutaan yleensä aina suorittamaan vaikeissa olosuhteissa. Jos menettelytavat pakottavat tällöin liian laajaan ja jatkuvaan improvisointiin, on taistelun lopputulos joka hetki vähintäänkin epävarma. Nimenomaan suurhyökkäyksen torjunta ja hyökkäystaistelu ylivoimaista vihollista vastaan ovat pienen maan armeijalle kysymyksiä, joihin vaikean ratkaisun periaatetta pitää soveltaa.»

Edellä esitetty lainaus antaa kuvan siitä, mitä tämän kirjoitelman otsikolla tarkoitetaan. Siinä yhteydessä asiaa voitiin kuitenkin käsitellä vähän ja vain verraten suppealla alalla. Siksi seuraavassa on tarkoitus laajentaa aihepiiriä mm siten, että puhtaasti sotilaallisten asioiden taustaksi on otettu koko kansakuntaa koskevien maanpuolustus-kysymysten käsittely niin laajasti kuin aihe edellyttää.

Väärinkäsitysten välttämiseksi on mainittava, ettei vaikean ratkaisun periaate ole kirjoittajan keksimä. Se on vanha ajatus, jonka sovellutuksia ovat olleet esim talvisota ja jatkosota. Ohjesääntöjämme kirjoitettaessa vaikea ratkaisu on ilmeisesti ollut pohjana, vaikkei kirjoittaja ole löytänytkään siitä selvää mainintaa muista kuin v 1947 ilmestyneestä Kenttätykistön ampumaohjesäännöstä. Tätä ohjesääntöä voidaan hyvällä syyllä kutsua tykistönkenraali N e n o s e n kenttätykistöllemme jättämän »testamentin» tärkeäksi osaksi. Siinä kuulu tykkimiehemme lausuu vaikean ratkaisun periaatteen aivan alussa erittäin keskitetysti seuraavalla tavalla: »Ampumatoinnin on taistelussa oltava mahdollisimman yksinkertaista. Tämä saavutetaan järjestämällä ampumamenetelmät yleispäteviksi, jolloin johtavana periaatteena pidetään sitä, että vaikeimman ja vaativimman tehtävän suoritus tapahtuu mahdollisimman edullista menetelmää käyttäen ja muiden tehtävien suoritus mukautetaan tähän.» Näihin lauseisiin sisältyy yksi itsenäisen Suomen kenttätykistön kehittämisen kulmakiviä.

Usein puhutaan myös sodan ja taistelun ratkaisu- tai kriisikohdista. Tällöin tarkoitetaan samalla varautumista selviytymään voitollisesti vaikeiden ratkaisujen ajanjaksoista.

Tämä tutkielma yrittää koota nykyisin kirjoittajan mielestä hajallaan olevia vaikean ratkaisun periaatteen sirpaleita tietyllä tavalla yhteen. Päähuomio kiinnitetään tilan puutteen takia sodan asettamiin vaatimuksiin. Lukija voi hahmotella mielessään, miten nämä vaatimukset — mikäli ne ovat hyväksyttäviä — vaikuttavat kansakunnan ja sen puolustuslaitoksen piirissä suoritettaviin rauhan ajan valmisteluihin.

II KANSAKUNTA VAIKEAN RATKAISUN EDESSÄ

Sota, nälänhätä ja rutto ovat kansallemme perin tuttuja. Historiallisen kauden aikana ne ovat olleet lukemattomia kertoja maamme vitsauksina. Isoviha (1713—21), vaikeimmat katovuodet 1600-luvulla (1601—02 ja 1695—97) ja viime vuosisadalla (1867—68) sekä musta surma eli isorutto kuutisensataa vuotta sitten (1350—51) ovat esi-

merkkejä kansaamme kohdanneista suurimmista onnettomuuksista. Näiden kauhuista nykyhetken ihmisillä on vain kalpea, kirjallisuudesta saatu kuva.

Nälänhätää ja ruttotauteja vastaan on erityisesti tämän vuosisadan puolella taisteltu menestyksellisesti tieteen ja tekniikan kehittymisen ansiosta. Ne saavat suuria tuhoja aikaan enää vain alkukantaisissa maissa. Sotaa vastaan ihmiskunta sanoo myös taistelevansa, mutta tämän taistelun tulokset eivät ole lohdullisia. Kaksi maailmansotaa kuluvan vuosisadan alkupuoliskolla on järkyttänyt varsinkin Eurooppaa. Niiden aikana on meidänkin maamme joutunut vajaan kolmen vuosikymmenen kuluessa kolme kertaa sotatantoreeksi.

Tulevaisuuden näköalat eivät näytä lohdullisilta. Kylmä sota, maanosien välinen sota, idän ja lännen voimainmittely, ideologinen sota, maapallo- ja napastrategia sekä totaalinen sota ovat käsitteitä, joista nykyisin varsinkin suurvalloissa puhutaan ja joita varten varustautumisesta on myös selviä merkkejä havaittavissa. Maamme joutui Ruotsin vallan aikana aina mukaan emämaan käymiin sotiin. Itsenäisyytemme ei ole kyennyt pitämään meitä erossa suurten voimainmittelyistä. Mikä lienee todennäköisyys, että saamme olla rauhassa, jos sodan tuhotulva seuraavan kerran hipoo maatamme?

Ruttotaudit eivät tuo sotaa mukanaan, eikä tuo nälänhätäkään, vaikka tuokin tauteja. Sota on pahin. Se aiheuttaa aina erityisesti tappiolle jäävälle puolelle suuria kärsimyksiä, myös nälkää ja tauteja. Sota, nälänhätä ja ruttotaudit ovat kuuluneet ainakin viime aikoihin saakka elimellisesti yhteen. Näin silloinkin, kun sodat olivat pienimittaisia ja olemukseltaan rajoitetumpia kuin nykyisin, jolloin vastustajan nälkäsaarto on tosiasia ja bakteerisodasta puhutaan.

Varautumista nälkää ja tauteja vastaan on aina pidetty koko kansakunnan tärkeänä tehtävänä. Varautuminen sodan varalta maanpuolustuksen merkeissä on kuitenkin kansakunnallisena tehtävänä ainakin yhtä välttämätön. Pienelle maalle sota aina merkitsee suurinta vaaraa kansakunnan tärkeimmän olemassaolon edellytyksen — itsenäisyyden — uhkana. Tämä tosiasia pyritään unohtamaan kovin helposti.

Pienen maan historian kulku on — ainakin meidän on ollut — rakentavan rauhan ja repivän sodan vuorottelua. Sodat ovat olleet kansamme vaikeimpia kriisiaikoja. Niiden välttämiseksi tai niiden tuhoisan vaikutuksen pienentämiseksi kansakunnan on selvästi määritettävä kantansa maanpuolustuskysymykseen. Yleisesti tarkasteltuna tämä voi tapahtua lähinnä seuraavilla tavoilla.

- Militaristinen katsantokanta, joka merkitsee sitä, että koko kansan elämä järjestetään pitäen sodan vaatimuksia tärkeimpänä johtolankana.
- Pasifistinen katsantokanta, jonka perustana on idealistinen ajatus kansojen välisestä (ikuisesta) rauhasta. Puolustuslaitos on tarpeeton, tai jos se on olemassa, sen lakkautamiseen on pyrittävä. Yleensä kansakunnan elämän sotilaallinen puoli on poistettava tai supistettava mahdollisimman pieneksi.
- Normaali katsantokanta, joka pyrkii saattamaan maanpuolustuksen vaatimukset tasapainoon harkitun valtakunnallisen kokonaisohjelman puitteissa, jossa sotilaallinen puoli on otettu johdonmukaisesti huomioon ja jossa sen aiheuttamat toimenpiteet toteutetaan poliittisista aaltoliikkeistä riippumattomina.
- Suhdannemenettely, jolloin kansakunta soveltaa hetkellisten näkökohtien mukaan vaihdellen edellä esitettyjä tapoja.

Ensimmäinen näistä voi sopia vain suurvallalle, jolla on muitakin kuin maanpuolustukseen tähtäviä tarkoituspäitä. Toinen on tämän vastakohta. Sen perusajatus on yli-idealistinen, nyky maailmassa valitsevaan olotilaan soveltumaton ja kansakunnan itsesäilytysvaiston vastainen. Viimeinen tekee maanpuolustuskysymyksen järjestämisen ristiriitaiseksi ja tehottomaksi. Selvän päämäärän puuttuessa maanpuolustus ajelehtii ohjaamattoman purren tavoin pääasiassa poliittisten tuulien ja virtausten mukana. Sodan uhatessa tulee aina kiire. Maanpuolustuksen henkinen ja aineellinen puoli yritetään nopeasti korjata tavallisesti viime hetkessä, jolloin se tapahtuu täysin epätydyttävästi. Kansan alkeellistenkin ehtojen turvaaminen sodan ajaksi voi olla mahdoton toteuttaa, samoin puolustusvoimain tarvikkeiden hankinnat. Tietysti voidaan sanoa, että tämä tapa on kansanvallan periaatteisiin soveltuva. Kiistämätöntä kui-

tenkin on, että demokratiakin tarvitsee johtajahahmoja, jotka eivät ole yleisen mielipiteen heiteltävissä, vaan kykenevät ohjaamaan sitä erityisesti kansakunnan peruskysymyksissä.¹⁾

Normaaliksi katsantokannaksi on tietoisesti nimitetty kolmantena mainittu siksi, että se erityisesti meidän maahamme sovellettuna

- vastaa kansakunnan maanpuolustuskysymyksen oikeaa oivaltamista vaikean ratkaisun periaatteen mukaisesti,
- on täysin toteutettavissa,
- eikä vaadi enempää kuin kohtuullisen osan kansan kokonaisponnistusten määrästä.

Kun tämän katsantokannan mukaista ratkaisua ryhdytään toteuttamaan, on tärkeätä ymmärtää nykyaikaisen sodankäynnin luonteenomaiset piirteet. Totaalinen sota on käsite, joka parhaiten selvittää, mistä on kysymys.

»Totaalinen on sota, jonka päämäärät koskevat olennaisia kansallisia ja valtakunnallisia elinkysymyksiä niin laajassa mitassa, että se vaatii sitä käyvän kansan jokaisen jäsenen aktiivisen osallistumisen yhteiseen ponnistukseen, tarvitsee käyttövoimakseen kansan koko tuotannon ja saattaa kansan jokaisen jäsenen sodan kärsimysten piiriin.»²⁾

Totaalisen sodan määritelmä on edellä mainitussa muodossa yleispätevä. Se sopii sekä hyökkääjään että puolustajaan. Nykyaikainen hyökkäys on maanpuolustusta suunniteltaessa nähtävä totaalisenä. Maallamme on oikeus ja velvollisuus puolustautua hyökkäystä vastaan. Täysin johdonmukaisesti ja tosiasioihin perustuen kansakun-

¹⁾ Jalkaväenkenraali E. Heinrichs: Peruskalliomme — maanpuolustus: s 13: »On sanottu, että populariteetin ehtona on uskallus asettua alttiiksi paheksuimiselle ja vihallekin silloin, kun maan paras niin vaatii. Ehkä tuossa Mannerheimin uskalluksessa piilee eräs selitys hänen myöhempiin populariteettiinsa.»

André Maurois: Tragedy in France: »Kansanvalta on sellainen hallitusmuoto, että sen vallitessa mitään ei voida tehdä ilman yleisen mielipiteen tukea. — — — Johtajat voivat ja heidän täytyy ohjata yleistä mielihpidettä. — — — Ikävä kyllä, poliittisilla johtajilla oli tapana kysyä yleisen mielipiteen kantaa sen sijaan, että he olisivat valistaneet sitä. — — — Sotilasjohto oli taas poliittisista johtajista riippuvainen eikä uskaltanut vastustaa tai edes vaivata heitä.»

²⁾ Ev.luutn. K. J. Mikolan antama määritelmä.

nan on hyväksyttävä totaalisen puolustuksen periaate, jonka noudattamisen päämääränä pitää olla maan kaikkien voimavarojen hyväksikäyttö sodan aikana hyökkäystä torjuttaessa ja jonka edellytyksinä ovat riittävät valmistelutoimenpiteet rauhan aikana.

Totaalinen puolustus käsittää

- sotilaallisen puolustuksen,
- taloudelliset puolustustoimenpiteet,
- siviiliväestön ja omaisuuden suojaamisen (siviilipuolustuksen) ja
- henkisen sodankäynnin.

Jäljempänä näiden käsittely tapahtuu päinvastaisessa järjestyksessä.

Tulevaisuuteen tähtäävää, pitkäjännitteistä ja kokoavaa toimintaa tarvitaan, jotta valtakunta olisi valmis myös pahojen päivien varalta. Maan korkeimpien voimien ensimmäisenä tehtävänä on oivaltaa tämä tosiasia ja muokata kansalaisten mielet sekä henkisesti että aineellisesti tämän oivalluksen vaatimia toimenpiteitä tukemaan. Totaalisen puolustuksen henkisestä puolesta on työt aloitettava. Kansakuntaa elähdyttävä vankka maanpuolustustahto on sen päämääränä.

Siviilipuolustus-käsite on meillä olemassa, mutta sen merkitys on loppuun asti selvittämättä sodan totaalisuuden ja uusien tuhoaseiden taustaa vasten. Voidaan syytä kysyä: »Onko kansamme valmis turvaamaan itsenäisyytensä myös tämän inhimillisen elämän työsaralla? Olemmeko valmiit kehittämään sosiaalisen ajattelumme niin pitkälle, että se huomioi humanitäärisen toiminnan myös suurimman onnettomuuden varalta.»¹⁾ Väestönsuojelumme toimi ennen talvisotaa vapaaehtoisella pohjalla, ja vasta 30. 10. 1939 saimme vieläkin voimassa olevan väestönsuojelulain, minkä uusiminen nykyoloja vastaavaksi on parhaillaan käynnissä.

Taloudelliset puolustustoimenpiteet voidaan suorittaa riittävän tehokkaasti vain selvän ohjelman puitteissa. Ne vaativat kaukonäköisiä toimenpiteitä, aikaa ja myös taloudellisia

¹⁾ Kenr.luutn. U. Poppius: Peruskalliomme — maanpuolustus: s 52.

uhrauksia. Itsenäisyytemme alkuaikoina ei tähän puoleen kiinnitetty paljoakaan huomiota. Vasta muutama vuosi ennen talvisotaa toiminta alkoi saada todella vaikuttavia muotoja, mutta silloin jouduttiin jo lohduttomalta näyttävään kilpailuun lähestyvän myrskyn kanssa. Hallitusmiestemme asennetta taloudelliseen puolustusvalmiuteen tuona kriittisenä ajankohtana kuvannee pääministerin loppukesällä 1939 pitämä puhe, jossa hän lausui tyytyväisyytensä siitä, että perushankintaohjelma oli hyväksytty vasta edellisenä vuonna, »jonka seikan ansiosta meillä eivät varastot nyt ole täynnä sellaisia sotakoneita, jotka siellä lojusivat ruostumassa, eikä sotilaspukuja koin syötävinä.» »Nämä tyytyväisyyden aiheet maksettiin seuraavana talvena miestemme verellä ja terveydellä ja ylistetty rauhan ajan säästäminen todistettiin jo yksistään taloudelliseltakin kannalta hirtittäväksi erehdykseksi.»¹⁾

Talvisodan ihme oli kansakunnan järkkymätön vapaudentahto. Sen ansiosta kansa ja sen armeija aineellisista puutteista huolimatta tekivät mahdottomalta näyttävän mahdolliseksi. Sotien välillä ja jatkosodan aikana taloudellisia puolustustoimenpiteitä kehitettiin, ja tässä työssä päästiin oloihimme katsoen hyviin tuloksiin. Mutta »sotien jälkeisenä maanpuolustuksen lamakautena myös teollisuuspiirit lakkautettiin ja kouliintunut sotataloushenkilöstö siirtyi miltei kokonaan siviilielämän palvelukseen. — — — Kaikki me myös tiedämme valtiovallan rauhallisen suhtautumisen tavaravarastojen hankkimiseen tai raaka-aineen varaamiseen. — — — Kun taloudellista puolustusvalmiutta ei luoda kädenkäänteessä ja yleismaailmallinen tilanne on melko jännittynyt, on syytä odottaa, että meillä kiireesti ryhdytään asian vaatimiin toimenpiteisiin. Viranomaisen toiminta ei yksin auta juuri alkua pitemmälle, ellei yleinen suhtautuminen maanpuolustukseen muutu nykyistä positiivisemmaksi.»²⁾

Sotilaallinen puolustus on jätetty viimeiseksi, koska sen tiettyjä yksityiskohtia käsitellään seuraavassa luvussa. Tässä yhteydessä siitä esitetään eräitä totaaliseen puolustukseen liittyviä valtakunnallisia näkökohtia.

¹⁾ Kapt., filtri L. I. Kaukamaa: Peruskalliomme — maanpuolustus: s 78.

²⁾ Ev. O. Huhtala: Peruskalliomme — maanpuolustus: ss 66 ja 68.

J. V. Snellman on sanonut: »Sota on vakava asia, joka vaatii sielun- ja ruumiinvoimien äärimmäistä ponnistusta, ja sotilaan tehtävä on inhimillisen velvollisuuden täyttämisen ylin aste. Kansojen kohtalot riippuvat taisteluiden ratkaisusta, ei sikäli, että miekka loisi nuo kohtalot, vaan sen vuoksi, että kansojen koko aikaisempi historia ikään kuin riippuu miekassa ja määrää iskun voiman.»¹⁾ Ranskalainen Maurice Barrès (1862—1923) puolestaan väittää: »Rauhan aikana edustaa kansaa parlamentti, mutta sodan aikana armeija.»²⁾ Sodan totaalisuus ei näidenkään lausuntojen valossa ole uusi asia. Niistä ilmenee, että historiallisilla perinteillä ja maanpuolustustahdolla on suuri vaikutus »kansakunnan miekan» iskun voimaan ja että kansan edustajien rauhan aikana pitää oivaltaa sodan ajan »virkaveljille» välttämätön toiminnan jatkuvuuden vaatimus sekä henkisessä että aineellisessa mielessä. Vain näin menetellen voidaan olla varmoja, että inhimillisen velvollisuuden täyttämisen ylin aste saavutetaan.

Nykyaikaisessa mielessä edellisen kappaleen ajatukset merkitsevät sitä, että kansakunnan on jo rauhan aikana oikealla tavalla tasoitettava tie sotilaalliselle puolustukselle ja tuettava sitä henkisesti ja taloudellisesti sekä siten, että siviiliväestö (taistelurintaman sotilaiden omaiset; maan henkinen ja ruumiillinen työvoima) suojataan sodan järkyttävimmiltä vaikutuksilta. Kansakunnan johdolta vaaditaan selvää kannanottoa maanpuolustuksen ja puolustusvoimain tarpeiden osalta. Täten menetellen saadaan riittävät takeet, ettei maanpuolustuksellinen aallonpohja koskaan muodostu liian syväksi ja ettei tapahdu pahinta mahdollista — maan joutumista aseelliseen taisteluun olemassaolostaan tällaisen aallonpohjan kohdalla. Asevoimien taito ja urheus tarvitsevat selkärangakseen koko kansan ponnistelut ja tuen.

Maanpuolustus on siis nähtävä suurena kansallisena tehtäväkokonaisuutena, jossa puhdas sotilaallinen puoli edustaa vain tärkeää osaa. Viimeksi mainittua ei saa käsittää irralliseksi ja yksin maanpuolustusvastuussa olevaksi. Kansakunnan ylin johto — valtakunnan

¹⁾ Kootut teokset VIII: s 519.

²⁾ André Maurois: Tragedy in France.

päämies, hallitus ja eduskunta — huolehtii siitä, että erityisesti rauhan aikana on toteutettu riittävät valmistelut sitä hetkeä varten, jolloin koko kansa ehdottomasta rauhan rakkaudestaan huolimatta joutuu vaikeimman ratkaisunsa eteen — aloittamaan totaalisen puolustustaistelun totaalista hyökkäystä vastaan.

Valtakunnan kaikkien voimavarojen huomioon ottaminen maanpuolustusta järjestettäessä on rauhan ja sodan aikana ylimmän johdon tehtävä ja velvollisuus. Valtakunnan ylimpään johtoon täytyy sotilaallisessa mielessä olla keskitettynä sotilaallinen, poliittinen, taloudellinen ja siviilihallinnollinen puoli.

Pääasia on, että kansakunta selvästi havaitsee, että sen on varauduttava kokemaan vaikeita aikoja ja kestämiään ne murtumatta. Kulttuurikansa ja kansakunta meistä on tullut vuosisataisten omien ponnistelujemme ja erityisesti kansan parhaimmiston työn ansiosta. Lääkärimme ja lääkintäviranomaisemme ovat tehneet kansastamme fyysillisesti terveen, ja he ovat poistaneet suurten ruttotautien vaaran. Maataloutemme ja muun elinkeinoelämämme jokainen jäsen on kyennyt kohottamaan jatkuvasti elintasoamme ja poistamaan nälänhädän vaaran. Eivät meillä myöskään tulipalot pääse enää tuhoamaan kokonaisia kaupunkeja. Sotilaan velvollisuutena on vastaavasti valtion johdon apuna omalta osaltaan vaikuttaa, että kansakunnan suurin vaara — sota — väistetään tai keitetään kunnialla. Tämä käy päinsä vain koko kansakunnan tarpeet ja mahdollisuudet huomioon ottavan maanpuolustusohjelman avulla. Sotilaat eivät yksin siihen pysty, kuten eivät muutamat nerot tee kulttuurikansaa eivätkä lääkärit yksin tervettä sukupolvea. Siihen tarvitaan koko kansan vaikutusta, ohjelmallisuutta, lakeja, uhrautuvaa oikeahenkistä työtä ja ennakkolta ehkäiseviä toimenpiteitä.

»Isänmaanrakkauden ylevin ilmenemismuoto on huolenpidossa, ettei vihollisen jalka saa polkea isänmaan kamaraa, sillä vasta silloin on kaikki siihen liittyvä henkinenkin mitä suurimmassa vaarassa.»¹⁾

¹⁾ J. V. Snellman: Kootut teokset VIII: s 429.

III VAIKEAN RATKAISUN PERIAATE SOTILAALLISESSA TOIMINNASSA

Jatkossa keskitytään totaalisen puolustuksen sotilaalliseen puoleen ja koetetaan etsiä vastausta kysymykseen, miten vaikean ratkaisun periaate on otettava huomioon sodan aikana. Noudatettakoonpa periaatetta kansakunnallisessa mielessä miten tahansa, niin sotilaan näkökulmasta katsottuna tämän kysymyksen mukaiset puhtaasti sotilaalliset vaatimukset pysyvät muuttumattomina. Ne ovat aina olemassa ja vieläpä korostettuina silloin, kun kansakunnallinen sovellutus horjuu. Niiden mukaan toimiminen on aina mahdollista. Se on mm poliittisten riitakysymysten ulkopuolella. Se on puolustuslaitoksen sisäinen asia — jopa sen tärkeimpiä velvollisuuksia.

Totaalista puolustusta sotilaallisessa mielessä suunnitellessamme ja suorittaessamme voimme perustaksi valita

- helpot olosuhteet,
- normaalit olosuhteet tai
- vaikeat olosuhteet.

On heti todettava, että vain viimeksi mainitut kelpaavat Suomen puolustuslaitokselle. Sota on nähtävä vaikeana, sillä taistelukentällä on lyötävä vihollinen, joka on vahva ja hyvin varustettu, joka lyö aukon rintamaamme ja joka etenee nopeasti ja pitkälle. Normaalien ja helppojen olosuhteiden perustalla toimiminen tuo mukanaan samanlaisia ratkaisuja ja toimintoja. Mutta vain vaikeat ratkaisut kehittävät taisteluhenkä, johtajia, joukkoja, menettelytapoja ja taisteluvälineitä. Vaikeihin olosuhteisiin valmennetut johtajat ja joukot menevät toden tullen kuvaannollisesti sanoen läpi harmaan kivenkin.

On myös havaittava, että vaikean ratkaisun periaate on puolustuslaitoksessa noudatettavissa kenraalista »kuormarenkiin» saakka, jokaisessa portaassa tietysti oikeassa laajuudessa sovellettuna.

1. Nykyaikaisen taistelun olemus

Nykyaikaiselle sodankäynnille on luonteenomaista tieteen ja tekniikan suuri merkitys. Tämä on aivan luonnollista, katsoen tiedemiehen ja tekniikon asemaan meidän päivinä ja myös heidän alallaan nähtävissä olevaan kehitykseen. Maailmansodat ovat aiheuttaneet sen, että sodan päämäärien hyväksi suunnatulle tieteelle ja tekniikalle on annettu niin suuria tehtäviä suoritettaviksi ja voimavaroja käytettäväksi, etteivät ne rauhan aikana olisi tulleet kysymykseen. Hyvällä syyllä voidaan puhua sotien aiheuttamasta tieteen ja tekniikan huippusuhdanteesta, joka jatkuu tänäkin päivänä. Nykyaikaisen sotakoneiston kehittämistä hallitsee voimakas tuli nopeaan liikkeeseen yhtyneenä ja pyrkimys vähentää pitkienkin maantieteellisten etäisyyksien merkitystä.

M a a v o i m i s s a on liikkuvuuden kasvu hyvin suuri. Suurvaltojen moottoroitujen divisioonien lukua pyritään jatkuvasti lisäämään. Esim Yhdysvaltain divisioonissa ei ole lainkaan hevosia, mutta kylläkin helikoptereita ja muun tyyppisiä lentokoneita. Paitsi että on olemassa varsinaisia panssaridivisioonia, on kokonaisia panssariväenupataljoonia liitetty divisiooniin. Maahanlasku- ja maihinnousudivisioonat on myös nähtävä hyvin nopean liikkeen edustajina, kun erityisesti otetaan huomioon niiden kuljettaminen kohteisiinsa. Maavoimien tuli tulee yhä tehokkaammaksi vanhoja aseita parantamalla ja uusia kehittämällä. Panssarivaunut edustavat suurta suora-ammuntatulivoimaa, ja taistelujen ratkaisukohtiin heitetään ylijohdon tykistöä jopa kokonaisina tykistöyhtyminä. Polttoaineiden (napalm-hyytelöbentsiini) käyttö lisääntyy. Todennäköistä on myös, että ohjattavat ammuksiset ja atomikranaatit ovat seuraavassa sodassa suurvaltojen maavoimien käytössä.

L e n t o a s e on kuitenkin taistelun alueen suuren laajentumisen päätekijä. Lentojoukkojen avulla voidaan kokonaisia yhtymiä siirtää ja huoltaa pitkien etäisyyksien päähän. Ne voivat suunnata strategiset hyökkäyksensä kautta koko vihollismaan ja taktillisessa mielessä tehokkaasti tukea maavoimia. Raketit, napalm-pommit ja atomipommit lisäävät nykyaikaisen lentoaseen tulivoimaa, ja uudet lait-

teet (mm tutkat, infrapunafilmi ja matalavalokuvaus hävittäjäkame-
ralla) tekevät sen merkityksen tiedustelussa entistä huomattavam-
maksi.

Meritaisteluvälineistä on meidän kannaltamme pan-
tava merkille varsinkin suuritehoinen maihinnousukalusto ja maihin-
nousua tukevan tulivoiman lisääntyminen paitsi laivatykistön myös
raketinheitinalusten ja emälaivoilta toimivien lentokoneiden muo-
dossa. Laivaston sekä maihinnousujoukkojen ja lentojoukkojen väli-
seen yhteistoimintaan kiinnitetään nykyisin hyvin suurta huomiota.

Hyvällä syyllä voimme edellä esitetyn muistaen nähdä vihollisen
toiminnan seuraavanlaisena:

- Vihollisen vahvat ilmavoimat voivat tietyillä alueilla ja tiettyinä
ajankohtina erittäin suuresti vaikeuttaa kaikkea liikennettä ja
pommituksin tuhota komentopaikat, paljastuneet ja ahtaille
alueille sijoitetut joukkojen ryhmitykset, varastot ja muut huol-
tolaitokset.
- Vihollinen saattaa suunnata meritse tapahtuvat hyökkäyksensä
toimintansa kannalta edullisimpiin suuntiin ja pyrkiä ylivoimai-
sen laivaston tulen ja vahvojen lentojoukkojen turvin murta-
maan rannikkomme puolustuksen. Se voi suorittaa häikäile-
mättömästi maihinnousun nykyaikaista maihinnousukalustoa
hyväksi käyttäen satamattomillekin rannikon osille ja syöttää
puolustukseen murtamaansa aukkoon runsaasti joukkoja ly-
hyessä ajassa.
- Vahvasti moottoroitu ja tulivoimainen vihollinen voi aluksi pyr-
kiä — erityisesti pääteiden suunnissa — nopeihin läpimurtoihin.
Kaikkiin läpimurtoihin saattaa liittyä samanaikaiset, maastolli-
sesti perättäiset maahanlaskut pääetenemisurien koko syvyy-
dessä.
- Vihollinen pystyy tulivoimallaan maalta, mereltä ja ilmasta sille
edullisissa olosuhteissa pääetenemissuunnissaan — erityisesti
avomaastossa ja merenkulullisesti helpoilla rannikon osilla —
luomaan paikallisen murskaavan tulivaikutuksen saavuttaakseen
edellytykset syvälle ulottuvien läpimurtojen edelleen kehittä-
miseksi.

Totaalisen puolustuksen valmistelut ja toteuttaminen edellyttävät, että kansakunnan vaikeimman kriisin olemassaolo oivalletaan ja että sen kohtaamiseen varaudutaan. Sotilaallisen puolustuksen menestyksellinen suorittaminen vaatii lisäksi, että hyökkääjän pahimpiinkin toimintamahdollisuuksiin on varauduttu. Tämä edellyttää, että vaikea ratkaisu hyväksytään kehittämis- ja soveltamistyön perustaksi, koska varmaa on, ettei tulevaisuudessa sotaa eikä taistelua voiteta helposti. Puolustajan on erityisesti muistettava tämä totuus.

Pieni maa ei pysty koskaan ihmis- ja materiaalimassoihin pohjautuvaan sodankäyntiin. Meidänkin on etsittävä ratkaisu toista tietä kulkien. Olosuhteidemme tehostettu hyväksikäyttö ja niihin soveltuvien taistelutapojen ja taisteluvälineiden kehittäminen ovat eräitä virstapylväitä tällä tiellä. Mutta tärkein on sittenkin taistelija, hänen henkinen kuntonsa ja taitonsa. Tällä tavoin viitoitettu tie johtaa siihen todelliseen laadulliseen etevämmyyteen, jota nyt ja tulevaisuudessa tarvitsemme enemmän kuin ehkä tähän asti. Näin menetellen voidaan kehittää menettelytavat voimakkaankin vihollisen lyömiseksi eikä ole vaaraa tappiomielialan syntymisestä ennen sotaa eikä sen aikana.

2. Alueellinen puolustus

Nykyisin puhutaan alueellisesta maanpuolustusjärjestelmästä, joka »tarkoittaa maan jakoa alueisiin, joiden johtoportaiden tehtävänä on suorittaa alueillaan kaikki maanpuolustukseen liittyvät valmistelut, huolehtia niiden täytäntöön panemisesta sekä johtaa sotatoimia joko ylimmän johdon antamien käskyjen ja ohjeiden mukaan tai tarpeen vaatiessa itsenäisestikin. — — — Synnä alueellisen maanpuolustusjärjestelmän käytäntöön ottoon on yksinomaan s o d a n m u u t t u n u t l u o n n e, lähinnä yllätysuhka jo sodan avausvaiheessa, yhä lisääntyvä totaalisuus, sisäisten levottomuuksien mahdollisuus sekä sotatoimien suuri liikkuvuus syvälle ulottuvine ja nopeine läpimurtoineen, maahanlaskuineen ja mähinnousumahdollisuuksineen. — — — Tietyillä, yhtenäisillä rintamalinjoilla käyty sota on muuttunut aluesodaksi vetäen piiriinsä koko valtakunnan väestöineen ja kaukaisimpine seutuineenkin.»¹⁾ Järjestelmää ei tässä

¹⁾ Maj. P. Ilmola: Sotilasaikakauslehti n:o 8/1952: s 290.

yhteydessä käydä selostamaan. Kuitenkin on syytä todeta, että se on merkittävällä tavalla vaikuttanut maa-, meri- ja ilmavoimien kokoonpanoon. Meillähän on maavoimiin siirretty rannikkojoukot merivoimista ja ilmatorjuntatykistö ilmavoimista. Meri- ja ilmavoimissa on myös toteutettu aluejako meri- ja lentopiirien muodossa.

Alueellisella maanpuolustusjärjestelmällä pyritään ratkaisemaan esim vain johtosuhteita ajatellen nykyaikaisen totaalisen hyökkäyksen aiheuttamat pahimmat kriisit. On todettava, että se on suurpiirteinen vaikean ratkaisun periaatteen sovellutus. Ainakin tässä mielessä se on toistaiseksi ja kunnes parempaa keksitään hyvä ja erityisesti puolustajaa palveleva järjestely. Tämä perustotuus on oivallettava, jotta siirtymisvaiheen luonnolliset ristiriidat ja järjestelmän haitat voidaan poistaa rakentavassa mielessä.¹⁾

Alueellinen ajattelu on tosiasia myös puhtaasti sotilaallisella puolella ja erityisesti taistelutoiminnassa. Luonteensa mukaisesti alueellisuus on tällöinkin puolustajan hyvä palvelija. Tärkein muutos uuden ja vanhan välillä on linjojen muuttuminen alueiksi. Nykyaikaisen moottoroidun hyökkääjän ryhmitys on pitkä, sen liike ja isku on etenkin panssarivaunujen käytön takia nopea ja murskaava, sen tuli kantaa kauas tykistön, lentoaseen ja kaukoammusten käytön muodossa sekä lopuksi vielä maahanlaskut puolustajan selustaan korostavat yhtäaikaisesti toimivan hyökkäyskoneiston pituutta. Linjojen avulla ei tällaista hyökkääjää pystytä pysäyttämään eikä riittävästi kuluttamaan. Se täytyy suorittaa laajoilla alueilla.

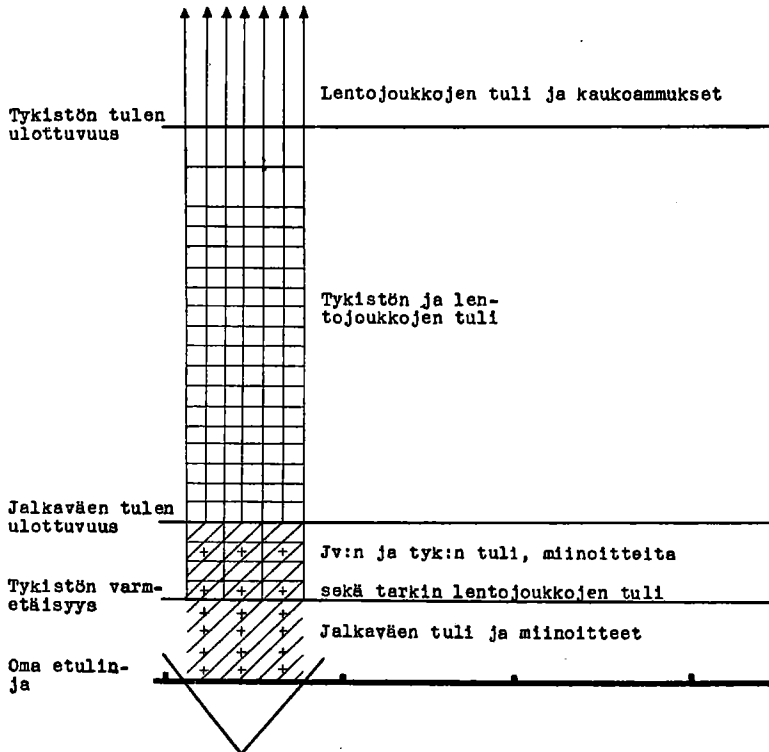
Esimerkiksi voimme ottaa armeijakunnan normaalisisäisessä maarintamapuolustuksessa. Puolustusalueeksi on tällöin käsitettävä koko armeijakunnan alue. Edessä on puolustusasema, josta käsin tuli ulottuu vihollisen puolelle niin kauas kuin tulivälineemme — pääasiassa vain tykistömme — sen sallivat. Puolustusasemassa taistelee

¹⁾ Ev. L. Sauramo: Tiede ja ase n:o 10: s 12: »Olkoonpa, että — — — uudelleenjärjestelysuunnitelma ei kaikissa suhteissa olisikaan paras mahdollinen, on kiinnitettävä huomio siihen, että puolustushaarojen välisten johtosuhteiden muuttaminen tulee aina aiheuttamaan jonkinlaisen kriisin. On vain ratkaistava, onko se tehtävä silloin, kun siihen vielä on aikaa mukautua, vai silloin, kun tilanne muissakin suhteissa on vaikeasti hallittavissa.»

pääosa jalkaväestämme muiden aselajien tukemana. Puolustus perustuu kaikenlaiseseen tuleen, sulutteisiin, linnoittamiseen ja reservien vastahyökkäyksiin. Puolustusaseman takana on selusta, jossa on valmistauduttava ennen muuta maahanlaskuntorjuntaan ja myös sen varalta, että vihollinen pääsee puolustusaseman läpi. Siellä on selustan puolustuskeskuksia ja tukikohtia, jopa taempi asemakin, joiden kaikkien miehitys on osittain valmiina ja osittain suunniteltu toteutettavaksi tarpeen mukaan. Erityistä huomiota kiinnitetään todennäköisiin maahanlaskualueisiin. Selustan tulen käyttökin suunnitellaan valmiiksi samaan tapaan kuin puolustusasemassa. Tämän suunnittelutyön ja myös tulen käytön taistelun aikana pitää tapahtua samojen johtajien toimesta kuin puolustusasemassa.

Edellä kuvattu alueellinen ajattelu voidaan esittää myös havainnollisesti. Koska juuri puhuttiin puolustuksen rakenteesta, valitaan esimerkki puolustuksen peruselementistä, tulesta. Oheisesta kaaviopiirroksesta nähdään, että tihein ja tehokkain tuli on saatavissa tykistön varmuusetaisyyden ja jalkaväen tulen ulottuvuuden väliselle alueelle, jolla puolustuksessa sijaitsee päätulivyöhyke ja hyökkäyksessä murtokohta. Etulinjan liikkeessa eteen- tai taaksepäin tämä alue seuraa mukana kuitenkin siten, että sen koko vaihtelee tykistön ampumaetaisyyksien ja etulinjan joukkojen suojautumisasteen mukaan. Tästä alueesta viholliseen päin on meidän mahdollisuksiamme ajatellen yleensä tyydyttävä tykistön tuleen ja lentojoukkojen arvokas tuki vastaanotettava mieluisana yllätyksenä silloin, kun se on saatavissa. Omiin joukkoihin päin päävastuun kantaa jalkaväen tuli miinoitteiden avustamana. Tällä alueella jalkaväen on luotettava vain omiin aseisiinsa ja käytettävä hyväksi niiden tulen kaikkia erikoisominaisuuksia siten, että tulen saannin varmuus on taattu. Miinoitteista tässä vaiheessa voidaan sanoa samaa kuin lentojoukoista edellä, mikäli on kysymys etumaisen puolustuslinjan edessä olevista tehokkaista miinakentistä. Sen sijaan jo tässä yhteydessä on syytä mainita, että puolustusasemassa ja sen selustassa sekä hyökkäyksessä esim sivustojen suojana niiden täytyy näytellä hyvin merkittävää osaa.

Kaaviopirros erilaatuisesta tulesta.

Puolustus- ja viivytystaistelussa puolustus- tai viivytyksasemaan ja selustaan.

- jalkaväen tuli osittain järjestetään toimintavalmiiksi, osittain suunnitellaan
- tykistön tuli suunnitellaan, on käytettävänä heti tarvittaessa, jos tulin-
asemia ei vaihdeta
- miinoitteet osittain järjestetään toimintavalmiiksi, osittain suunnitellaan
- lentojoukkojen tuli suunnitellaan, toimintaanpano vaatii aikaa ja voi
estyä sään tai muun käytön takia

Urheilukenttien pallopeleissä puhutaan hyökkäyksen kärjen katkaisemisesta. Taitava pelijoukkue menettelee tässäkin kaukonäköisesti eikä pyri vain uhkaavan pallon torjumiseen tai vain viimeisellä taipaleella olevan juoksijan polttamiseen. Taistelukentällä on myös useita tapoja hyökkäyksen katkaisemiseksi. Etulinjan joukot tahtoisivat katkaista sen aivan kärjestä. Ne haluavat tulta useimmiten näköetäisyyden päähän torjunnan muodossa. Vakuuttavampaa on katkaista hyökkäys myös kauempaa vastavalmistelulla ja vastatykistötoiminnalla, jolloin se tapahtuu takaa johdettuna ja etulinjan joukkojen suppean näköpiirin ulkopuolella. Näiden pitää huolehtia, että katkaisun etupuolella olevat viholliset tuhotaan. Näin menetellen on toiveita, että vihollisen hyökkäys saadaan pysähtymään. Edellä olevan kaavion mukaan tämä on mahdollista, kun vain toiminta oikein suunnitellaan ja johdetaan.

Alueellista puolustusta on käsitelty verraten laajasti. Tuskin sitä kuitenkaan liikaa korostetaan, jos muistetaan, että elämme hyökkäyksen ylivoiman aikakautena. Puolustautuminen tätä taustaa vastaan tarkasteltuna asettaa pienen maan puolustusvoimat vaikeiden ratkaisujen eteen. Nämä vaikeudet on ymmärrettävä ja niiden voittamiseen on ponnistelut suunnattava. Ainoa tehoava keino on kokonaisuuden oikea oivaltaminen ja siihen liittyvien suurten ratkaisujen ja myös osaratkaisujen tekeminen siten, että kokonaisuuden edut aina saavat määrätä. Tällä tavoin olemme todella vaikuttavalla ja oloisammekin riittävän suuripiirteisellä tavalla varautuneet kohtaamaan edellä kuvatun hyökkääjän pahimmatkin toimintatavat.

3. Sodan alku

Talvisodan ja jatkosodan alut olivat tiettyssä mielessä meille edullisia. Molemmissa tapauksissa oli aikaa käytettävissä. Liikekannallepano saattoi tapahtua rauhassa. Vihollinen ei hyökännyt samanaikaisesti, eikä siis asettanut meitä sen pahimman mahdollisuuden eteen, johon kummallakin kerralla olimme varautuneet. Onkin todettava, ettei meillä ole omakohtaisia kokemuksia todella vaikeissa olosuhteissa tapahtuvasta liikekannallepanosta. Asian luonteen takia ei sitä

ole syytä tässä yhteydessä käsitellä. Tärkeintä on, että vaikean ratkaisun periaate sovelletaan selväpiirteisesti ja kokemusten puutteen takia tietoisesti korostetusti tähän tärkeään kysymykseen.

Sodan alku on koko kansalle ja sen puolustusvoimille toisessakin mielessä hyvin tärkeä. Tällä tarkoitetaan sodan ensimmäisten taistelujen suorittamista siten, että usko saadaan säilymään ja terästymään ylimmästä johdosta rivimieheen ja kuhunkin kansalaiseen saakka.

Talvisodan koettelemukset kansamme oli henkisesti valmis kohtamaan vertoja hakevalla tavalla. Sodan alussa se sai lisää luottamusta puolustustahtoonsa mm Taipaleen, Kollaan, Ilomantsin ja Suomussalmen meille voitokkaista torjuntataisteluista. Sata kunnian päivää luotiin osaltaan näiden menestysten lujalle perustalle. Usko säilyi ja lujittui. Ylivoiman edessä ei lannistuttu eikä sen armoille antauduttu. Armeija ja kansa teki mahdottomalta näyttävän mahdolliseksi.

Jatkosodan alku oli myös voitokas. Karjalan armeijan hyökkäys saavutti jo kahden viikon kuluttua Tuuloksenjoen. Se oli hyvä alkumerkki, jota seurasivat Karjalan kannaksen takaisinvaltaus ja eteneminen Syvärille, Ääniselle ja Seesjärvelle.

Päinvastaisia esimerkkejä on sotahistoriassa runsaasti. Ne osoittavat, ettei sodan huonon alun aiheuttamaa järkytystä ole pystytty voittamaan, vaan tappio toisensa jälkeen on johtanut sodan häviämiseen. Esimerkkinä viime sodan alusta mainittakoon Ranska, jolla oli useita kuukausia valmistautumisaikaa. Kun sota sitten todella alkoi, epäonnistuivat ensimmäiset taistelut, ja tämä epäonni jatkui Ranskan kukistumiseen saakka.¹⁾

Meidän on todettava, että puolustussodan alku voi olla hyvin vaikea. Tästä huolimatta on keinot keksittävä, jotta näiden vaikeuk-

¹⁾ André Maurois: *Tragedy in France*: »Voitto ja tappio ovat asioita, jotka tulevat tavaksi. — — — Oli onnetonta, että tämän sodan ensimmäinen yrityksemme epäonnistui. Nuori hevonen ei saa koskaan hävitä ensimmäistä juoksuaan. Jos näin käy, siitä tulee tapa, se menettää itseluottamuksensa — — —. Mikä on totta puhuttaessa hevosista, on totta myös, kun armeijat ovat kyseessä. Voittava joukko saa elinvoimaa, joka moninkertaistaa sen voimat; voitettu joukko menettää itseluottamuksensa.»

sien keskellä pystymme antamaan viholliselle iskuja, jotka antavat itseluottamusta kansallemme ja sen puolustuslaitokselle.

Voimme kuitenkin joutua edellä kuvattua vieläkin vaikeampaan tilanteeseen silloin, kun sodan alussa emme pystykään voittoja saamaan. Tätä silmällä pitäen meidän on pystyttävä vaikean ratkaisun periaatteen täydellisimpään soveltamiseen: säilyttämään kansan ja armeijan usko voittoon sodan alun epäonnistumisista huolimatta. Vain näin taataan edellytykset vihollisen lyömiseen sodan myöhemmissä vaiheissa. Tätä tapausta varten on riittävästi valmistauduttava, ettei se tule yllätyksenä, johon on vaikeata tai mahdotontakin sopeutua.

4. Eräitä taktillisia näkökohtia

Taktiikalla tarkoitetaan tässä kirjoituksessa »taisteluteknillisesti hallitun välineen luovaa käyttötaitoa taistelussa.»¹⁾

Taistelutoimintaa suunniteltaessa, valmisteltaessa ja suoritettaessa on nykyaikaista hyökkääjää vastaan taisteltaessa hyväksyttävä eräitä perustavaa laatua olevia toimintatapoja. Näiden pääajatuksena on, että voimakaskin vihollinen lyödään. Murtumattoman taistelutahdon, hyvän hengen ja järkkymättömän kurin omaavien joukkojen on muistettava, että vihollinen aina joutuu vaikeuksiin Suomen maaperällä, sen vesistöllä ja ilmassa sen yllä. Nämä vihollisen vaikeudet ovat puolustajan suuria etuja. Lisäksi vihollinen tekee vaikeuksien alaisena toimiessaan tavallista enemmän virheitä. Tämän takia omien joukkojemme taistelutoiminnassa pitää ottaa huomioon mm seuraavat näkökohdat.

- Metsiemme, saaristoisen rannikkomme, sisävesistöjemme ja talven sekä sään (pimeys, lentotoiminnalle vaikea sää jne) omaa taistelutoimintaa helpottavat ja vihollisen taistelutoimintaa vaikeuttavat ominaisuudet täytyy tuntea, ja niitä on kyettävä käyt-

¹⁾ Sotilasaikakauslehti 1952 n:o 8: s 299: »Erityisesti on huomattava, että taistelutekniikalla ymmärretään eri aselajeista kootun välineen ollessa kyseessä tämän välineen tehon sekä sen eri olosuhteisiin ja tehtäviin sopivuuden tuntemusta; tietystä aselajista puhuttaessa edellä sanotun lisäksi välineen rakenteen ja toiminnan yksityiskohtien tuntemista sekä aselajin teknillisen käyttämisen taitoa eri olosuhteissa.»

tämään hyväksi jokaisessa johtoportaassa ja taistelun kaikissa vaiheissa.

- Taitavin suojautumiskeinoin ja vihollista hämäten on omien voimiemme taistelukyky ja -moraali säilytettävä vaikeiltakin näyttävissä tilanteissa.
- Vihollisen pääetenemisteiden ja muiden etenemisurien (vesistö-reitit ml) suunnissa puolustus suoritetaan sitkeästi alueen koko syvyydessä ja etenkin meille edullisissa maastonkohdissa vihollista kuluttaen. Tämä kuluttaminen tapahtuu pääasiassa voimakasta tulta ja tehokkaita miinoitteita käyttäen ja sen olennaisena edellytyksenä ovat yksinkertaiset, helpoin menetelmin nopeasti aikaansaatatavat ja joukkojemme tarvetta välttävästi palvelevat taisteluasemat.
- Nopeasti suoritettavin liikkein isketään häikäilemättä — etenkin tiestön ulkopuolella ja suojaisilla metsäalueilla — suurinkin voimin, yllätykseen ja paikalliseen ylivoimaan luottaen, taisteluvalmiissa ryhmityksissä ja kaikilla aseilla, myös raskailla, erittäin nopeaan tulenavaukseen valmistautuneina ratkaisun tai osaratkaisun aikaansaamiseksi, ennen kuin vihollinen on ehtinyt kehittyä taisteluun.
- Hyvä taktillinen ja operatiivinen liikkuvuus, kaikkien aselajien saumaton yhteistoiminta, aktiivinen henki ja menestyksen häikäilemätön hyväksikäyttö ovat pienen armeijan tuloksellisen toiminnan edellytyksiä myös nykyisenä totaalisen sodankäynnin aikakautena.

Näiden toimintatapojen todellinen omaksuminen edellyttää ennen muuta, että

- ne hyväksytään eräiksi taistelutoiminnan tärkeimmiksi perusteiksi,
- ne otetaan ennakkoluulottomasti tutkittaviksi ja sovellettaviksi,
- kokonaisuuden etu tutkimus- ja soveltamistyössä on määräävä ja
- tunnustetaan tarve kehittää taktiikkaamme em tavoin eikä hyväksytä sanontoja »tämähän on vanhaa tuttua» ja »näinhän on aina opetettu ja toimittu».

Tällä tavoin käsiteltynä vaikean ratkaisun periaatteen soveltaminen johtaa tunnettuihin toteamuksiin, että

- ensin kehitetään suomalainen taistelutapa (taktillinen doktriini),
- toiseksi suunnitellaan tähän soveltuvat taisteluvälineet,
- kolmanneksi luodaan organisaatio ja
- lopuksi johtajat ja joukot koulutetaan kaikkien näiden käyttöön pystyviksi.

Tavallisimmin miltei kaikkialla käytetty tapa on, että taisteluvälineet saavat määrätä organisaation ja nämä yhdessä taktiikan. Taloudellisuus ja vanhoillisuus ovat johtaneet tähän asiain tilaan. Siitä olisi kuitenkin päästävä, koska se on tuhoisa taktiikan kehitykselle.

Yksi tapa oikealla tiellä pysymiseksi olisi rutiinistyöstä irti olevan tutkimus- ja kokeilu-elimen perustaminen, joka kehittäisi taktiikkaamme ja antaisi vihjeet sen edellyttämälle taisteluvälineistölle, organisaatiolle ja koulutukselle.

Tässä mielessä jatkossa käsitellään hieman tarkemmin eräitä yksityiskohtia.

Metsistä, vesistöistä, talvesta ja säästä voimme saada taistelu-toiminnassa enemmän hyötyä kuin tähän asti on ollut asian laita. Näistä puhuessamme kosketellaan erästä vaikean ratkaisun periaatteen tärkeää elinhermoa. Vihollinen pakotetaan toimimaan sille mahdollisimman epäedullisissa olosuhteissa. Taistelu metsissä, vesistöillä, talvella ja huonossa säässä on vaikeaa myös itsellemme, mutta juuri siksi siihen onkin kiinnitettävä mitä suurinta huomiota. Taistelumenetelmämme on kehitettävä juuri näihin olosuhteisiin sopiviksi, tehokkaiksi ja yksinkertaisiksi. Tämä ajatus voidaan ehkä selvimminkin esittää samoja pulmia pohtivasta naapurimaastamme Ruotsista peräisin olevilla ja oloihimme sovelletuilla iskulauseilla:¹⁾

- Vältä taistelua maastossa, joka suosii vihollisen ylivoimaa!
- Hyökkää, missä maasto vaikeuttaa vihollista, mutta suosii meitä!
- Taistele metsässä!
- Taistele pimeässä ja huonossa säässä!
- Käytä talven etuja hyväksi!
- Opi taistelemaan vesistöillä!

¹⁾ Kungliga Krigsvetenskapsakademiens handlingar och tidskrift v 1944 s 1—5.

Oppiminen alkaa jo ohjesäännöistä. Ohjesäännöt ovat ihmeellisellä tavalla kansainvälistä lainatavaraa. Oli varsin luonnollista, että itsenäisen maamme puolustuslaitos alkutaipaleellaan joutui paljon lainaamaan. Mutta nyt meillä alkaa olla jo kokemuksia omasta takaa. Nyt on tarkoin pidettävä silmällä, että ohjesääntömme ovat yksinomaan suomalaisia ohjesääntöjä. Tällä ei haluta missään tapauksessa väittää, ettemme ole ottaneet huomioon tätä näkökohtaa ohjesääntötyössä, vaan pyritään vain korostamaan, että kriittisin silmin etsitään mahdollisia puutteita ja poistetaan ne. Kirjoittaja on kuullut, että erään hyvin vuoristaisen maan ohjesäännöissä taistelu vuoristossa on esitetty kohdassa taistelu erikoisolosuhteissa. Onko tämä totta tai ei, on meille täysin samantekevää, pääasia on, että suomalaisista ohjesäännöistä näkyy maamme olosuhteiden vaikutus riittävän selvästi.

Suurvallat näkevät metsät ennen muuta taistelutoimintaa vaikeuttavana maastona. Meidän täytyy selvästi omaksua täysin päinvastainen asenne ja pitää metsiämme parhaana liittolaisenaamme, joka riistää vihollisen suuremmalta tulivoimalta — erityisesti panssari- ja lentovoimilta sekä moottoroidun tykistön massoilta — valtaosan tehosta, joka on luotu vaikuttamaan nimenomaan avomaastossa. Metsä suojaa liikkeemme ja kaikki taistelutoimintamme. Metsässä suomalainen sotilas jos kukaan osaa tai hänen täytyy osata taistella tehokkaasti. Metsän todelliset tai oletetut haitat meidän on tekeillä tehden muutettava eduiksemme. Meidän on tukeuduttava metsiimme silloin, kun taistelun ratkaisuhetkistä joko hyökäten tai puolustaen on kysymys.

Edellä olevassa ei ole mitään uutta, mutta se on esitetty korostetusti, koska tuntuu siltä, että työ metsän hyväksikäytön kehittämiseksi polkee paikallaan eikä ole niin tehokasta kuin se voisi ja sen pitäisi olla.

Taistelua metsissä suurin voimin ja kaikkia aseita ja aselajeja käyttäen valaisee vielä seuraava lausunto¹⁾: »Korvessakin on panssarintorjunta-aseiden oltava edessä, koska lopuksi tullaan tielle tai

¹⁾ Ev. Y. A. Järvinen erään harjoituksen arvostelutilaisuudessa 21. 6. 1952.

maastoon, jossa panssarivaunut ovat heti vastassa. Samasta syystä ja yleensäkin vihollisen vastarinnan kukistamiseksi tavoitteessa pitää tykistön ja kranaatinheittimistön seurata korpeen.»

Yllä esitetyt näkökohdat on syytä ottaa huomioon entistä vakavammin, kun väestön rakenteessa viimeaikoina tapahtuneet suuret muutokset muistetaan. Nämä käyvät ilmi seuraavasta väestön prosenttista elinkeinoryhmitystä vv 1940 ja 1950 ilmaisevasta taulukosta.

Ammatti	V 1940 %	V 1950 %	Lis tai väh %
Maa- ja metsätalous	53,7	39,3	— 14,4
Teolliset ammatit	33,1	44,8	+ 11,7
Muut ammatit	13,2	15,9	+ 2,7

Maa- ja metsätalouden kohdalla tapahtunut vähennys on yllättävän suuri. Sotilaallisesti se merkitsee, että luontainen metsäkokemus vähenee nopeata vauhtia maamme miespuolisen väestön keskuudessa. On väitetty, että sotia edeltäneestä todella ammattitaitoisesta metsätyöväestä sotien jälkeen vain n 10 prosenttia palasi metsiin. Nykyisin täytyy metsätoitäkin koneellistaa paljon kustannussyistä ja ammattitaidon puutteen takia. Varmaa on, että liikekennällepanossa saamme mieskohtaista metsäkokemusta omaavaa ainesta paljon vähemmän kuin tähän asti on ollut asian laita.

Upseeriston keskuudessa on metsäkokemusten hankkimiseen kiinnitettävä myös vakavaa huomiota. Esim kadettiupseerien (vv 1921—1950) vanhemmista on kaupunkilaisia 55 ja maaseudulta 45 sekä agraarisia elinkeinoja harjoittavia vain 15 prosenttia.¹⁾ Nämä luvut sinänsä ovat myös yllättäviä. Lisäksi on muistettava, että maaseudunkin upseeriaineksen nuoruus kuuluu suurimmaksi osaksi kaupunkien ja asutuskeskusten kouluissa, joten kosketus metsiin on vähäistä.

Tietystikin olemme edelleenkin »metsäsuomalaisia» moniin muihin maihin verrattuna. Suunta on kuitenkin selvästi alaspäin menossa ja vaatii toimenpiteitä, ettemme sotilaallisessa mielessä vieraannu

¹⁾ Sotilasajakauslehti 1952 n:o 4: s 140 ja n:o 6: s 230.

metsistämme. Halpoja ja arvokkaita kokemuksia saamme joka hetki mm suurilta metsätyömailtamme. Ne on vain sieltä henkilökohtaisesti noudettava. Ei liene mahdotonta ajatella, että vaikkapa jokainen vakinaisessa palveluksessa oleva upseeri ja aliupseeri komennettaisiin tietyksi ajaksi saamaan käytännöllistä metsätyökoulutusta, jota on pidettävä tehokkaan metsätaistelukoulutuksen tärkeänä edellytyksenä.

Vesistöjen osalta on huomattava, että suurvallat pystyvät meritse kuljettamaan suuria taisteluvoimia. Ne ovat varustautuneet myös ylittämään leveitä jokia. Saaristoinen ja karikkoinen rannikko sekä jokien ja järvien pirstoama maasto ovat varmasti sellaisia taistelualueita, joita varten niiden normaalit menettelytavat ja välineet eivät sellaisinaan päde. Vihollinen joutuu taisteluun erikoisolosuhteissa, joihin se on todennäköisesti kiinnittänyt riittämättömästi huomiota. Tätä vihollisen heikkoutta meidän täytyy pystyä käyttämään hyväksemme. Näin meneteltäessä vesistöemme muodostavat meille hyvin suuriarvoisen edun, joka voi erityisesti kesällä vesistöissä ja onneksi samalla metsäisissä maamme osissa muodostua ratkaisevaksi.

Pahin mahdollisuus meidän kannaltamme on, että vihollisen maihinnousu onnistuu, että se saa haltuunsa meille tärkeän rannikon osan — jonka maasto jokseenkin kaikkialla on viholliselle edullinen: sen tiestö on runsas ja metsiä ja vesistöjä vähän — ja että se tältä tukialueelta käsin yrittää murtaa puolustuksemme meille edullisessa maastossa. Kahden ensimmäisen vaiheen aikana joukkojemme täytyy pystyä ainakin tehokkaasti kuluttamaan vihollista, jotta se voitaisiin viimeistään kolmannen vaiheen aikana pysäyttää ja lyödä.

Ohjesääntöpohjan lisäksi ja koulutuksen suuntaamiseksi oikeille urille on puolustusvoimain eri osien nähtävä metsä- ja vesistötaistelut taisteluna maastossa, johon vaikean ratkaisun periaatetta on sovellettava. Tässä mielessä työ metsien ja vesistöjen hyväksikäytön kehittämiseksi saa ilmaa siipiensä alle, jos kaikille puolustusvoimain osille ja aselajeille pääaselain lisäksi

— annetaan selvät tehtävät kehittää menetelmänsä metsä- ja vesistötaisteluihin soveltuviksi ja

- ne asetetaan vastuuseen jalkaväen tukemisesta metsä- ja vesistötaistelussa sekä
- niille kehitetään ja valmistetaan tai luovutetaan välineitä, jotta ne pystyvät suoriutumaan tehtävistään ja kantamaan saamansa vastuun.

Sen jälkeen kun toimintatavat ja tehtävät on kiinnitetty, voidaan välineitä kehittää ja jopa uudelleen sijoittaakin näiden vaatimalla tavalla ja myönteisessä hengessä ilman että puolustusvoimain eri osien tarvitsee puhua astumisesta toistensa varpaille tai ryöstöpolitiikan harjoittamisesta. Perusedellytyksenä tämän ajatuksenkulun toteuttamiselle lienee rehellinen tunnustus, että omaperäinen taktiikkamme kaipaa lisäharkintaa ja kehittämistyötä varsinkin metsä- ja vesistötaistelujen osalta.

Lyhyehköön esitykseen ei voida sisällyttää kaikkea tärkeääkään. Edellä on kiinnitetty huomiota metsien ja vesistöjen osuuteen taktiikkaa kehitettäessä sen vuoksi, että meidän aktiivinen toimintamme taistelussa nojautunee pääasiassa niihin. Talvi, pimeys ja huono sää ovat metsien ja vesistöjen ohella liittolaisiamme, jotka avustavat meitä menestyksellisessä taistelussa ylivoimaista vihollista vastaan. Varsinkin talvikysymyksiä on jatkuvasti tutkittava ja kokeiltava, kun perusvaatimukseksi asetetaan häikäilemätön hyökkäystoiminta suurin — yhtymien — voimin tiestön ulkopuolella myös talvella. Miten vaittomasti eri aselajit — yhtymät — saadaan liikkumaan ja miten voimakas tuli saadaan mukaan taistelutoiminnan loppuun asti, ovat kysymyksiä, joita ei ole täysin selvitetty. Metsien ja vesistöjen osalta edellä mainitut tehtäviä, vastuuta ja välineistöä koskevat kohdat voidaan soveltaa talvipulmienkin ratkaisujen avainkohdiksi.

Nykyaikaisen vahvasti moottoroidun ja tulivoimaisen vihollisen pääetenemisurat sijainnevat aukeahkossa ja runsasteisessä maastossa. Jos tämä ajatus on oikea, niin silloin voimme päätellä, että meidän oloissamme vihollisen hyökkäys aina tietyllä tavalla kanaloituu teille ja niihin liittyville aukeamille. Täällä puolustaja joutuu hyvin vaikeihin taisteluihin. Vihollisen sotakoneistoa voi sitä suosivassa maastossa tehokkaasti kuluttaa ja sen lopulta pysäyttääkin ennen muuta vain tehokas tuli. Täydellä syyllä tulen merkitystä

korostetaankin juuri viivytys- ja puolustustaistelussa. Edellisessä sen vaikutuksen pitää alkaa pitkiltä etäisyyksiltä, ja jälkimmäisessä sen täytyy tämän lisäksi olla vihollisen päähyökkäyssuunnissa syvä ja tiivis aina todennäköisille maahanlaskualueille saakka. Tykistö on sopiva aselaji tähän tehtävään, joten sen pääosat täytyy ohjata siihen. Jalkaväen tulivoima taas voidaan ylläpitää vihollisen tiheimmän tulijyrän alla vain hyvin suurin tappioiden aukeahkossa maastossa. Jalkaväen pääosaa ei siis pitäisi suunnata pahimpaan tuleen ja hyödyttömille tappioille alttiiksi. Sen täytyy iskeä tai puolustaa meille edullisessa maastossa kaikkien aselajien niiden osien tukemana, jotka pystyvät täällä toimimaan. Vihollisen päähyökkäyssuuntiin jätetään vain välttämätön määrä jalkaväen tulivoimaisimpia joukkoja. Vaikka tähän kuvaan lisättäisinkin mm pioneerien suorittamat miinoitteet ja joskus harvoin lentojoukkojen tuli, niin se ei ole sittenkään vakuuttava. Siitä puuttuu miinojen muodostama tehokas apu, aseiden, joiden erikoisominaisuudet käskivät käyttämään niitä juuri puolustus- ja viivytystaisteluissa vihollisen päähyökkäyssuunnissa syvinä ja tiheinä miinakenttinä. Pioneerivoiman suuri lisääminenkään ei auta, jos miinoja käytetään tässä esitetyllä tavalla. Vasta kun kaikki joukot miinoittavat, voidaan suuretkin miinoitustyöt suorittaa verraten nopeasti ja riittävän laajasti. Samalla saavutetaan vielä yksi hyvin merkittävä etu: se hyvin suuri joukkojen henkilöstön osa, joka ei lisää välittömästi taistelukentän tulta, temmataan mukaan tulivoiman käyttöön. Esitetyssä laajuudessa miinoittaminen voidaan toteuttaa vasta sitten, kun meillä on h y v i n r u n s a a s t i j o k a m i e h e n m i i n o j a. Tehokkaiden miinoitteiden toteuttaminen vaatii aivan toista suuruusluokkaa olevia miinamääriä kuin mihin tähän asti olemme tottuneet. Se vaatii myös hyvin yksinkertaisia miinoittamistapoja. Miinamäärien suuri lisääminen on varmasti terve ilmiö meidän olosuhteissamme, koska miina on halpa ase ja koska meidän maastomme kanalisoi hyökkäyksen, joten miinoja ei tarvitse varautua levittämään kovin laajalle.

Tämäntapainen päähyökkäyssuuntien puolustus on jo sellaisenaan hyvin panssarintorjuntakykyinen. Puolustuksen eri voimakkeudet on kuitenkin kytkettävä kiinteästi toisiinsa. Puolustusasema pitäisi

varsinkin panssarintorjunnan kannalta saada nykyistä syvemmäksi. Reaalisia mahdollisuuksia tähän on kuitenkin vasta sitten, kun jalkaväellä on tehokkaat panssarintorjunta-aseet, kun kenttätykistö voi tykkikalustonsa ja ammustensa puolesta nykyistä paremmin osallistua panssarintorjuntaan ja kun jokamiehen panssarintorjuntamiinaa on runsaasti käytettävänä. Silloin voitaisiin ehkä mennä niin pitkälle, että yleensä kaikki taistelujoukot (kenttätykistön tuliporras ml) hyväksyttäisiin puolustusaseman joukoiksi. Tällöin takimmainen puolustuslinja voisi olla samalla tykistön tuliportaan tai sen osan muodostama panssarintorjuntalinja.

Yliä on huolehdittava, että henkilöstö ja taisteluvälineet tehokkaasti suojataan ja niiden toiminta tehdään mahdolliseksi. Nykyaikaisilla linnoittamismenetelmillä voidaan nopeasti rakentaa taisteluasemia, joiden suunnittelussa jo nopeusvaatimuksen täytyy voittaa viimeistely ja syvyysvaatimuksen linjamaisuus. Tehokas maaperäntutkimus luo pohjan nopeudelle. Samalla on kiinnitettävä riittävää huomiota maaperän laatuun omalla ja vihollisen puolella mm siten, että vihollinen pakotetaan taistelemaan kallioisessa ja kivikoisessa tai muuten epäedullisessa maastossa ja omat joukot taisteluasemissa, joiden maaperä vähentää vihollisen tulen vaikutusta.

Taisteluvälineet ovat taktiikan erottamaton osa. Sodassa saavuttavat hyvän hengen läpätunkemat taistelijat ja yksiköt täyden tehon vasta, kun niiden välineet ovat myös tehokkaita. Inhimillinen panos luo hengen ja taistelutavan, mutta vasta taisteluvälineiden kanssa on »taisteluteknillisesti hallitun välineen luova käyttötaito» mahdollinen.

Taisteluvälineiden pääosa (aseet, ampumatarvikkeet, miinat jne) edustaa tulivoimaa. Voidaan väittää, että loput niistä ovat vain tulivoiman välittömiä tai välillisiä palvelijoita. Ilmeistä on, että tämä väite on yksipuolinen. Se on kuitenkin esitetty siinä mielessä, että lyhyessä kirjoitelmassa tietyt pääasiat tulisivat korostetusti esille. Taisteluvälineiden osalta on tällaisena pääasiana todettava, että niiden edustama tulivoima täytyy kehittää vaikuttamaan tehokkaasti meidän olosuhteissamme — varsinkin metsissä, vesistöillä, talvella ja pimeässä. Tämä vaatimus liittyy luonnollisella tavalla miltei kaik-

keen edellä esitettyyn. Se sopii vaikean ratkaisun periaatteeseen ja palvelee osaltaan sitä laadullisen paremmuuden saavuttamista, joka on kaikkien pyrkimystemme tärkeänä päämääränä.

Tulen vaikutus, käyttötapa ja liikkuvuus olosuhteissamme ovat asioita, joihin meidän on jatkuvasti kiinnitettävä vakavaa huomiota. Näin on tietysti tähänkin saakka tapahtunut, mutta nuori ja taloudellisissa vaikeuksissa kamppaileva puolustuslaitos on aina saanut tinkiä tavoitteistaan tälläkin alalla. Oikea tapa olisi selvittää ensin, mitä puolustusvoimilta tulenkin osalta vaaditaan, ja luoda taisteluvälineet näiden vaatimusten mukaan. Pienen maan on tietysti myös yritettävä näin menetellä, mutta samalla muistettava, että saanemme tyytyä pääasiassa vanhoihin taisteluvälineisiin ja kehittää niitä taloudellisten mahdollisuuksien suomissa ahtaissa rajoissa. Tulen käytön kehittäminen on näin ollen avainasemassa. Se on meillekin aina täysin mahdollista. Tässä yhteydessä sen käsittely ei tilan puutteen takia ole mahdollista.

Taisteluvälineistön osittaista uusintaa ei voida myöskään kovin pitkälle lykätä. Maa-, meri- ja ilmavoimissamme täytyy pahimmat puutteet pyrkiä nopeasti poistamaan. Meri- ja ilmavoimaimme puutteellisuus on kaikkien tiedossa: ne eivät pysty edes nykyaikaiset vaatimukset täyttävää ilma- ja merivalvontaa suorittamaan. Myös puuttuu kaikilta alueellisen puolustuksen johtoportailta ne kauimmas näkevät silmät ja pisimmälle iskevät nyrkit, joita rannikoilla ja merellä edustaa laivasto sekä ilmassa, maalla ja merellä lentoase.

Maavoimien taisteluvälineiden osalta olemme hyvin vaikeassa tilanteessa siksi, että eräillä aloilla kehitys on mennyt niin paljon eteenpäin, että osa välineistä on auttamattomasti vanhentunut. Toinen syy on se, että suuri osa taisteluvälineistämme on alun perin rakennettu pääasiassa avomaastoon sopiviksi, joten ne eivät palvele edes tyydyttävästi edellä hahmoteltuja päämääriä. Pahimpien epäkohtien korjaamiseksi tarvitsee

- jalkaväkemme nykyaikaisen ja oloihimme soveltuvan panssarintorjunta-aseistuksen, jonka jälkeen muiden aselajien (varsinkin kenttä- ja rannikkotykistön) panssarintorjuntaa voidaan aluksi kohentaa jalkaväen vanhoilla panssarintorjunta-aseilla;

tämä mahdollistaa samalla vesistöjen ja aukean maaston raskaan suora-ammunta-aseistuksen pulman nykyistä paremman ratkaisun ja vieläpä puolustusaseman rakenteen muutokset, kuten edellä on esitetty;

- tykistöemme (kenttä-, ilmatorjunta- ja rannikkotykistö) kauaskantoisen kanuunan, nykyaikaiset maalinmäärittämisen- ja tulenjohtolaitteet, jotta ampumaetäisyyden lisäämistä voidaan tehokkaasti käyttää hyväksi, sekä nykyaikaisia ammuksia ja sytyttimiä;
- kaikki aselajimme ja huoltojoukkomme jokamiehen panssari- ja jalkaväkimiinan;
- aluksi kivääripataljoonamme uuden kiväärikaliperisen aseistuksen.

Uuden radiokaluston hankkiminen liittyy olennaisena osana tähän luetteloon.

Näiden uudistusten mukana alueellinen puolustus saa todella vaikuttavan voimanlisän. Puolustuksen selkäranka lujittuu ja esim puolustusaseman rakennetta, sen syvyyttä ja taistelua siinä voidaan olennaisesti kehittää. Hyökkäyksessä taas iskuporras on koko hyökkäysliikkeen ajan kevyt ja tehokas ja sitä voidaan riittävästi tukea. Hyökkäys saa lujan kärjen sekä sellaisen nopeuden ja massan, jotka tunnetun mekaniikan lain mukaankin antavat hyökkäykselle todella tehoavan voiman.

Taktiikan henkistä puolta on vielä lopuksi korostettava, vaikka siihen on jo edellä viitattu. On varmaa, että taistelijan (kenraalista »kuormareenkiin») henkinen panos tulee hallitsemaan tulevaisuudenkin taistelukenttää. Tämä totuus on erityisesti meidän painettava visusti mieleemme, koska se on ollut tähän saakka ratkaisevimpia voimakeinojamme taistelussa ylivoimaista vihollista vastaan ja koska se vastedeskin tulee samanlaisena säilymään. Henkisen puolen korostaminen sopii erityisen hyvin vaikean ratkaisun periaatteeseen, koska puolustautuvan kansan ja sen sotilaiden henkisen vastustuskyvyn murtamiseen kiinnitetään nykyisin hyvin paljon huomiota.

Kaikkien aselajien saumaton yhteistoiminta, aktiivinen henki ja menestyksen häikäilemätön hyväksikäyttö mainittiin aikaisemmin pienen armeijan tuloksellisen toiminnan edellytyksiksi myöskin nykyisenä totaalisen sodankäynnin aikakautena. Johtajista rivimiehiin ulottuva, isänmaanrakkauteen ja voitontahtoon perustuva luottamuksellinen työskentely, samaan hiileen puhaltamisen tahto ja vaikeuksien edessä terästymisen ovat asioita, jotka jokaisen johtajan on syytä aina muistaa sekä saada myös alaisensa omaksumaan. Sanotaan, että hätä on hyvä opettaja, mutta kaiken järjen nimessä meidän pitää ehtiä ennen tätä opettajaa ainakin tässä asiassa.

Henkinen voimapanos antaa ennen kaikkia muita keinoja meille sen laadullisen ylliotteen, jonka avulla voimme selvitä vaikeuksista. Tämä voiman vaaliminen on rauhan ja sodan ajan johtajan tärkeimpiä tehtäviä.

IV LOPPUSANAT

Tässä tutkielmassa on käytetty kahta käsitettä, joita on luonnehdittu vaativalla periaate-lisäyksellä. Ne ovat vaikean ratkaisun periaate ja totaalisen puolustuksen periaate. Ilmeistä on, että nämä käsitteet kuuluvat elimellisesti yhteen. Totaalisen puolustuksen kansakunnallinen ja sotilaallinen sovellutus on valmistautumista toimimaan vaikeissa olosuhteissa ja menestyksellistä selviytymistä, kun ne todella ovat edessä.

Kansakunta tuntuu unohtavan kovin helposti, mitä todella vaikeat ajat siltä vaativat. Myös sotilaiden on sanottu rauhan aikana ponnistelevan jo käydyn sodan voittamiseksi. Nämä virheet on vältettävä ja muistettava, että edellisen sodan ajatuksin uuteen sotaan valmistautumisessa piilee yleensä tappion siemen. Toiveajattelua pitäisi tässäkin kaihtaa kuin ruttoa.

Epäonni sodassa aiheutuu usein myöhästyneistä toimenpiteistä. Vakavimmat näistä aiheutuvat koko kansakunnan ja siis myös sen sotilaiden laiminlyönneistä rauhan aikana. Viivyttelyn vaara joko niin, ettei tosiasioita haluta nähdä, tai kaikkia tyydyttävän ratkaisun tai parhaiden mahdollisten menettelytapojen ja välineiden etsinnän muodossa kostautuu varmasti.

Taktiikan tärkeitä päämääriä on vihollisen saattaminen mahdollisimman vaikeaan tilanteeseen taistelukentällä. Pieni siili saa olla rauhassa, koska se kykenee tehokkaasti puolustautumaan. Pieni maa-kin saa ehkä elää rauhassa, jos se on varautunut hyökkääjän torjumaan. Mikäli se tästä huolimatta joutuu hyökkäyksen kohteeksi, niin on lohdullista tietää, että urhoollinen kansa ja armeija voivat sodassa saattaa hyökkääjän niin vaikeaan tilanteeseen ja tehdä sellaisia tekoja, että vihollisemme ja ystävämme kunnioittavat niitä sodan aikana ja rauhan teon hetkellä.